

VOLEBNÍ SYSTÉMY
VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPY

Mgr. Štěpán Pecháček, Ph.D.

JUDr. PhDr. Petr Kolář, Ph.D.

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah

CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

ÚVOD	3
SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO	4
FRANCOUZSKÁ REPUBLIKA	7
ŠPANĚLSKÉ KRÁLOVSTVÍ	10
NIZOZEMSKÉ KRÁLOVSTVÍ	11
RAKOUSKÁ REPUBLIKA	11
MAĎARSKÁ REPUBLIKA	12
POLSKÁ REPUBLIKA	13
ESTONSKÁ REPUBLIKA	14
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	15
PŘEHLED METOD PŘEPOČÍTÁVÁNÍ HLASŮ U VOLEBNÍHO SYSTÉMU PROPORČNÍHO ZASTOUPENÍ	17
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:	19

ÚVOD

Svobodné volby jsou základním předpokladem demokratického vývoje každé společnosti. Konkrétní modely naplňování tohoto teoretického postulátu se v jednotlivých zemích liší. Politická teorie zná pojem „volební inženýrství“, kterým popisuje skutečnost, že způsob jakým je demokratický parlament personálně naplňován může ovlivnit jeho složení. Mnohé komparativní studie dokládají, že tomu tak skutečně je.

Teoreticky existují čtyři metody tzv. „volebního inženýrství“, které ovlivňuje jak politický systém, tak stranický systém. Především, že tyto metody jsou použitelné pouze pro poměrný volební systém:

- zvýšení/snížení omezující klauzule pro vstup do parlamentu. V případě zachování ostatních faktorů vede obecně snížení kvóty k větší roztržitosti parlamentního stranického zastoupení, naopak zvýšení kvóty vede ke snížení indexu rozpadu. Do této kategorie spadá také případ omezení možnosti vytvářet volební koalice.
- zvětšení/zmenšení volebních obvodů¹. U zmenšení volebních obvodů na úroveň 1:2 k počtu volených mandátů (tj. že z jednoho volebního obvodu jsou voleni dva zástupci) se dá hovořit o formě většinového systému. Naopak vymezení jediného volebního obvodu územím státu zvyšuje proporcionalitu².
- zvětšení/zmenšení počtu volených zástupců. Důsledky tohoto kroku jsou jasné: počet zástupců politických stran je úměrný počtu volených poslanců.
- změna systému přepočtu volebních výsledků.

Předkládaná komparace si klade za cíl popsat 4 složky volebního systému, které ovlivňují volební prostředí a následně sociální reprezentaci parlamentu, která je měřítkem plurality.

Sledované parametry tedy jsou:

- druh volebního systému
- způsob přepočtu hlasů
- uzavírací klauzule

¹ Používáme termín volební obvod, i když odborná literatura používá pojem volební okrsek (electoral district). V této práci se držíme terminologie užívané v našem volebním zákonu.

- subjekty s právem předkládat kandidátní listiny

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO

Zákonodárná moc je ve Spolkové republice Německo svěřena dvoukomorovému parlamentu, přičemž druhá komora (Bundesrat) hájí zájmy spolkových zemí a je volena nepřímo. Následující informace se proto dotýkají pouze dolní sněmovny - Spolkového sněmu (Bundestag). Ten je tvořen 669 poslanci volenými na dobu 4 let ve „všeobecných, přímých, svobodných a tajných volbách“ (čl.38 Grundgesetz). Volební mechanismus se řídí volebním zákonem (Bundeswahlgesetz – BWG) v posledním znění z 20. dubna 1998 (BGBl. I S 706).

V průběhu 50-ti letého vývoje volebního systému došlo k následujícím změnám:

- 1953 - zavedení systému 2 hlasů
- 1956 - umožnění korespondenční volby
- 1965, 1980 - nové rozdělení volebních obvodů podle počtu obyvatel
- 1969 - snížení věkové hranice pro výkon pasivního volebního práva z 25 na 21 let (v roce 1972 došlo k dalšímu snížení na 18 let)
- 1970 - snížení věkové hranice pro aktivní volební právo z 21 na 18 let
- 1985 - změna přepočtového systému na Hare/Niemeyerovu metodu
- 1985 – přiznání volebního práva i Němcům žijícím v zahraničí
- 1998 - změně počet jednomandátových volebních obvodů na 299

Charakteristika volebního systému

V zásadě se jedná o systém proporčního zastoupení, který je výrazně personalizován. Proto se také o něm někdy hovoří jako o smíšeném systému. Každý volič disponuje 2 hlasy, přičemž jeden hlas odevzdává konkrétnímu

² Opět však záleží na dalších faktorech, např. na existenci omezující klauzule.

kandidátovi v daném jednomandátovém volebním obvodu, druhý hlas pak odevzdává stranické kandidátce v rámci každé země. Zjednodušeně se dá říci, že polovina poslanců je volena většinovým systémem, polovina systémem proporčním. Následující tabulka dokládá rozlišování obou hlasů, které voliči při volbách uplatňují.

	CDU/ CSU	SPD	F.D.P.	Zelení	PDS	ostatní
CDU/CSU	94,6	2,5	1,4	0,8	0,2	0,5
SPD	3,5	90,9	0,7	3,3	1,1	0,5
F.D.P.	54,6	9,9	31,9	2,3	0,5	0,8
Zelení	6,7	33,2	0,7	56,4	1,6	1,4
PDS	3,3	16,7	0,6	4,4	73,8	1,2
ostatní	21,6	15,1	1,6	5,8	4,1	51,8

Metoda přepočítávání hlasů

K faktickému rozdělení mandátů dochází ve 3 etapách:

- 1) sčítání tzv. druhých hlasů (tedy hlasů pro všechny politické strany, které se zúčastnily voleb)
- 2) mandáty získané jednou politickou stranou se pak rozdělí mezi jednotlivé spolkové země, a to podle výsledků, kterých politické strany v té které zemi dosáhly
- 3) přidělení mandátů konkrétním kandidátům

Při volbách do Spolkové sněmu v letech 1949-1985 byla užívána d'Hondtova metoda přepočítávání hlasů. Po novele volebního zákona z 8.března 1985 pak byla tato metoda nahrazena tzv. Hare/Niemeyerovým systémem. V praxi se jedná o to, že úhrnný počet mandátů se vynásobí počtem hlasů odevzdaných pro politickou stranu a vydělí se celkovým počtem hlasů všech stran. Dále se zjistí vzájemná proporce mezi jednotlivými spolkovými zeměmi, počet mandátů, který v rámci Spolku připadl na celou stranu, se násobí počtem druhých hlasů pro zemskou kandidátku téže strany a dělí se pak celkovým počtem hlasů, který byl odevzdán pro tuto stranu v rámci celé SRN.

Rozdíl mezi d'Hondtovou a Hare/Niemeyerovou metodou není nijak podstatný, Hare/Niemeyerova metoda je zřejmě trochu přesnější. Následující tabulka zobrazuje přepočet podle obou metod dle výsledků voleb v roce 1983:

	celkem	CDU/CSU	SPD	F.D.P.	Zelení
d'Hondtova metoda	496	244	191	34	27
Hare/Niemeyerov a metoda	496	243	190	35	28

Zvláštním případem německého volebního systému jsou také tzv. přebytkové hlasy (Überhangmandate). Ty vzniknou ve chvíli, kdy na úrovni některé ze spolkových

zemí získá strana více přímých mandátů, než je počet mandátů, které jí přísluší podle druhých hlasů. Tyto přesahující mandáty zůstávají straně zachovány. O tento počet mandátů se pak rozšíří celkový počet poslanců Spolkového sněmu. Při volbách v roce 1990 bylo takovýchto mandátů 6, při volbách v roce 1994 již 16.

Omezující klausule

Poslanecký mandát může získat kandidující strana pouze v případě, že:

- získá alespoň 3 přímé mandáty na základě prvních hlasů
- získá alespoň 5% platných druhých hlasů pro stranické kandidátky v přepočtu na celé území SRN (do r. 1953 stačilo pouze 5% v dané spolkové zemi). Tato omezující klausule (Sperrklausel) se nevztahuje na politické strany národnostních menšin podle §6 zákona o volbách

Kandidátní listina

Podle §18 zákona o volbách (BGBl. I S 706) je oprávněna podat návrh kandidátní listiny:

- politická strana, která má ve Spolkovém nebo zemském sněmu alespoň 5 mandátů
- politická strana, která nejpozději 90 dní před volbami předloží volební komisi potvrzení, že se řídí zákonem o politických stranách (Parteiengesetz) z 31. ledna 1994 (BGBl. I S 149) a svoji kandidátní listinu podloží písemnou podporou minimálně 200 oprávněných voličů pro volbu individuálního kandidáta nebo 1000 podpisů pro volbu stranické kandidátky
- oprávněný volič podle ustanovení §20 zákona o volbách v případě volby individuálního voliče

FRANCOUZSKÁ REPUBLIKA

Francouzský parlament je složen ze dvou komor – Národního shromáždění a Senátu, přičemž volby do Senátu probíhají nepřímým prostřednictvím kolegia volitelů z orgánů místní správy a samosprávy.

Voliči volí na národní úrovni přímo poslance do Národního shromáždění a v oddělených volbách je volen také prezident republiky. Po celé období tzv. Páté francouzské republiky se volí podle většinového systému s výjimkou voleb v roce 1986, které proběhly podle zásad proporčního zastoupení.

V Národním shromáždění zasedá 577 poslanců, z nichž 555 je jich z Francie, 15 ze zámořských departmentů, 2 ze zámořských spojených území a 5 ze zámořských území.

Charakteristika volebního systému

Francouzský volební systém je založen na většinovém principu, přičemž volby probíhají ve dvou kolech v jednomandátových volebních obvodech. Pro získání mandátu v prvním kole je třeba absolutní většina hlasů, kdežto v kole druhém již postačuje pouze většina relativní. Volby jsou platné, zúčastnilo-li se jich alespoň 25% oprávněných voličů. Není-li zvolen žádný kandidát v prvním kole, do druhého kola postupují ti kandidáti, kteří v kole prvním získali alespoň 12,5% hlasů.

Volební obvody se prakticky kryjí s územím jednotlivých kantonů – tedy zahrnují přibližně 100.000 obyvatel. Povolená výchylka je 20%.

Kandidátní listina

Podmínky navrhování kandidátů spočívají v předložení prohlášení o kandidatuře nejpozději 21 dní před začátkem hlasování a ve složení kauce. Vzhledem k tomu, že se ve Francii nepraktikují doplňovací volby, musí také každé prohlášení kandidáta obsahovat i označení náhradníka a jeho písemný souhlas.

Dvoukolový většinový systém vede ve Francii k zachování většího počtu stran. Obvyklý průběh volebního klání je, že do prvního kola vysílají všechny strany svého kandidáta. Druhé kolo s sebou přináší možnost vytváření volebních společenství politických stran. Tradičně proti sobě stojí levicový a pravicový blok stran. Na této platformě si strany ideově blízké dojednávají vzájemnou podporu pro druhé kolo. Zároveň tento systém umožňuje oslabování stran z obou krajů politického spektra. Pravice tradičně nespolupracuje s krajně pravicovou Národní

frontou. Socialisté jsou náchylnější ke spolupráci s komunistickou stranou. Toto spojenectví mezi socialisty a komunisty vychází z nutnosti podpory komunistů pro socialistického kandidáta na prezidenta, který je volen přímou volbou.

ŠPANĚLSKÉ KRÁLOVSTVÍ

Ve Španělsku zákonodárnou moc představuje dvoukomorový parlament (Cortes Generales). Dolní komora – Sněmovna poslanců (Congreso de Diputados) je volena na 4 roky v přímých volbách na základě systému proporčního zastoupení. Horní komora – Senát (Senado) má také čtyřleté funkční období, senátoři jsou však voleni většinovým způsobem a část senátorů je delegována jednotlivými autonomními komunitami.

Charakteristika volebního systému

V poslanecké sněmovně zasedá 350 poslanců, kteří jsou voleni v přímých volbách v 50 vícemandátových obvodech. Z každého regionu zde musí být zastoupeni alespoň dva poslanci plus vždy jeden na každých dalších 144 500 voličů (nebo zbytek přesahující 70 000 voličů). Počet mandátů se tedy v jednotlivých obvodech řídí počtem oprávněných voličů. Severoafrická území Ceuta a Melilla jsou ve sněmovně zastoupena vždy jedním poslancem. Zastoupení provincií se tak pohybuje od 3 poslanců v 8 nejmenších provinciích do 33 v Madridu a Barceloně. Dva poslanci jsou voleni v jednomandátových obvodech určených pro enklávy v Severní Africe. Celkový počet poslanců v Kongresu je od 300 do 400, ve volebním období do voleb v roce 2008 to bylo 350.

Registrované politické strany a jiné skupiny voličů navrhují kandidátky, a to až do počtu mandátů volených ve volebním obvodu. Volič vybírá jednu z těchto kandidátek, přitom nemá možnost výběru mezi kandidáty. Mandáty jsou přidělovány stranám v poměru podle počtu hlasů, s použitím d'Hondtova systému v každém volebním obvodu zvlášť. Uzavírací klasule je 3 %, je ovšem použitelná pouze ve dvou největších obvodech.

Uprázdňený mandát je obsazen kooptací dalšího kandidáta na téže kandidátce.

Kandidátní listina

Kandidátní listinu může v daném obvodu podat registrovaná politická strana nebo koalice stran anebo nezávislí kandidáti, kteří musí doložit podporu nejméně 0,1% (ne však méně než 500) voličů registrovaných v daném volebním obvodu.

NIZOZEMSKÉ KRÁLOVSTVÍ

V Nizozemsku je dvoukomorový parlament, pro naše potřeby je relevantní sledovat volbu do dolní komory. Dolní komora má 150 členů. Pro volby se používá poměrný systém, přičemž je území státu rozděleno do 18 volebních obvodů³. Tento systém je velice proporcionální, dá se říci, že strana, která získá 10% hlasů, získá také 10% mandátů. Je to systém, který fakticky vylučuje nutnost vytváření volebních koalic.

Volební klausule

V Nizozemsku se nevyužívá uzavírací klauzule. Pro zvolení je třeba dosáhnout tzv. volební kvóty, která je vypočítána tak, že celkový počet platných odevzdaných hlasů se vydělí počtem poslanců. Kandidát, který dosáhne této kvóty je zvolen. Zbylé mandáty jsou rozdělovány pomocí metody největšího zbytku. Některé publikace označují tuto volební kvótu za uzavírací klauzuli. Princip je však odlišný - uzavírací klauzule je určena pro politické strany, zatímco volební kvóta je určena pro jednotlivé kandidáty. Průměrně tato kvóta činí zhruba 0,67% získaných hlasů.

Kandidátní listiny

Kandidátní listiny předkládají politické strany. Kandiduje-li strana poprvé nebo nemá-li zastoupení v parlamentu, musí složit kauci, která je vrácena, když strana získá alespoň tolik hlasů, kolik představují 3/4 volební kvóty, tedy tolik hlasů, kolik stačí ke zvolení "3/4 poslance".

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

V Rakouské republice je zákonodárná moc svěřena také dvoukomorovému parlamentu. Spolkové radě (Bundesrat) a Národní radě (National Rat) Složení

³ Nizozemsko má necelých 16 milionů obyvatel.

Spolkové rady odráží federativní princip Rakouské republiky. Mandáty jsou zde rozděleny podle politického rozložení mandátů v zemských parlamentech. Tyto zemské zastupitelské orgány potom volí 3 až 12 zástupců do Spolkové rady.

Volby do Národní rady Rakouské republiky se řídí podle ustanovení volebního zákona z roku 1992 (Bundesgesetz über die Wahl des Nationalrates, BGBl. Nr. 471/1992).

Volební systém vychází z principu poměrného zastoupení s vázanou kandidátní listinou a k přepočtům se užívá Jardova metoda s uplatněním preferenčních hlasů. Rakousko je rozděleno do 9 volebních krajů, které korespondují s územím jednotlivých zemí. Kandidující strana získá poslanecký mandát, obdrží-li při volbách minimálně 4% hlasů. Zisk mandátů v případě volební koalice zákon výslovně neupravuje. Z dikce zákona vyplývá, že kandidátní listinu mohou podat politické strany, jejichž činnost se řídí zvláštním zákonem.

MAĎARSKÁ REPUBLIKA

V parlamentu Maďarské republiky (Orszaggyules) zasedá 386 poslanců, kteří jsou voleni různým způsobem:

- 176 poslanců je voleno v jednomandátových volebních obvodech většinovým systémem
- 146 poslanců je voleno ve 20 volebních obvodech principem poměrného zastoupení
- zbylých 64 poslanců je vybráno z tzv. „národní listiny“ kandidátů

Jedná se tedy o smíšený volební systém, podobně jako je tomu v SRN. V jednomandátových obvodech probíhají dvoukolové volby, přičemž každý volič má 2 hlasy. Jeden odevzdává individuálnímu kandidátovi, druhý hlas potom kandidátní listině. Jestliže v jednomandátovém obvodu nezíská

individuální kandidát absolutní většinu hlasů nebo jestliže se voleb zúčastní méně než polovina oprávněných voličů, koná se 2. kolo. Ve druhém kole se vyžaduje již pouze účast minimálně 25 % voličů. V případě, že žádný z kandidátů nezíská absolutní většinu hlasů, do druhého kola postupují ti, kteří v prvním kole obdrželi alespoň 15 % hlasů.

V případě voleb do vícemandátových volebních obvodů se užívá systém poměrného zastoupení s jednoduchým volebním kvociem. Území Maďarska je rozděleno do 20 volebních obvodů, které mají značné rozpětí – získává se zde 4 až 33 mandátů. Jejich průměrná velikost tedy činí 7,6 mandátu. Kandidující strana získává poslanecký mandát, obdrží-li v tomto hlasování alespoň 5% hlasů.

Ze zmíněné celonárodní listiny kandidátů se rozděluje 58 mandátů na základě tzv. zbytkových nebo propadlých hlasů. Základem tu jsou všechny propadlé hlasy, které dosud nenašly využití ve smyslu zvolení jakéhokoliv poslance.

V maďarské politické kultuře nejsou volební koalice obvyklé, proto je ani zákon výslovně neupravuje.

POLSKÁ REPUBLIKA

Polský parlament je dvoukomorový, pro potřeby této práce je relevantní volební zákon pro volby do dolní komory - Sejmu. Pro volby 460 členů Sejmu se využívá poměrného volebního systému, pro přerozdělování hlasů se používá Saint-Lague dělitel. V Polsku je 41 okrsků (volí se v nich od 7 do 9 poslanců). V Polsku se užívají uzavírací klauzule- Je to 5% pro samostatně kandidující politickou i volební koalici

Jak vyplývá z výše uvedeného, mohou kandidátní listiny předkládat jak politické strany, tak volební koalice, přičemž neexistuje omezení pro počet subjektů sdružených v koalici. Např. vítěz voleb v roce 1997 Volební akce Solidarita byla volební koalici více jak 40 politických stran, hnutí a sdružení. Druhý nejsilnější subjekt Svaz demokratické levice je spojením levicových

politických pod vedením sociálních demokratů s levicovými odbory a zájmovými a profesními skupinami. Pojem volební koalice tak v Polsku není omezen pouze na koalice politických stran. Polsko může být klasickou ukázkou vlivu uzavírací klauzule na zastoupení politických stran v parlamentu.

Sociologie politiky používá metody indexů pro stanovení reprezentativnosti parlamentu v souvislosti se sociální reprezentací. Pro naše potřeby je vhodným indexem tzv. index fragmentace a index efektivního počtu stran⁴. V roce 1990, kdy nebyla zavedena omezující klauzule, byl index fragmentace 0,942 a index efektivního počtu stran 13,9. Po zavedení omezující klauzule a změně systému přepočtu hlasů na d'Hondtův systém se po volbách v roce 1993 index fragmentace snížil na 0,743 a index efektivního počtu stran na 3,899⁵.

ESTONSKÁ REPUBLIKA

Estonsko má jednokomorový parlament - 101 členný Riigikogu, jehož volební období je 4 roky. Pro volby do parlamentu se využívá poměrný systém. Pro rozdělení mandátů se využívá tzv. modifikovaný d'Hondtův systém. Oproti klasickému d'Hondtovu systému je přidělování mandátů rozděleno do tří kol. V prvním kole je zvolen každý kandidát, který dosáhl tzv. prosté kvóty, která se získá vydělením počtu registrovaných voličů v obvodu počtem přidělovaných mandátů. Pro druhé kolo je využívána 5% celostátní uzavírací klauzule. Strany, které ji dosáhnou získají v každém obvodu tolik mandátů, kolikrát počet získaných hlasů v obvodu překročí prostou kvótu. Ve třetím kole jsou přidělovány podle d'Hondtova systému, přičemž se používá modifikovaných dělitelů.

Území Estonska je rozděleno do 12 volebních obvodů, ve kterých se v závislosti na počtu voličů volí od 6 do 13 poslanců⁶, přičemž se pro první kolo rozdělování

⁴ Raeův index fragmentace měří pravděpodobnost, že dva náhodně vybraní poslanci patří k různým stranám. Laakso-Taageperův efektivní počet stran určuje, kolik stran je ve stranickém systému a jakou váhu tyto strany mají.

⁵ In: Michal Kubát: Politická scéna v Polsku a volby 1997, Parlamentní zpravodaj č. 12 ročník IV. 1997-98

⁶ Estonsko má přibližně 1.5 milionu obyvatel.

hlasů nevyužívá uzavírací klauzule. V druhém kole se využívá 5% klauzule platná pro celé území Estonska.

Před volbami v roce 1999 byl zákon o volbách novelizován a došlo k zákazu volebních koalic. Důvodem bylo omezit počet parlamentních frakcí. V Estonsku docházelo k situaci, kdy politické strany využily možnosti vytvořit koalici pro překonání 5% uzavírací klauzule pro druhé kolo přidělování mandátů a v parlamentu se okamžitě rozdělily a vytvořily samostatné parlamentní frakce.

Politická strana může podle současného zákona kandidovat pouze pod svým oficiálně registrovaným názvem⁷. Volební zákon přitom umožňuje, aby na kandidátní listině politické strany byli zapsáni také členové jiných politických stran, popř. nezávislí kandidáti. Na kandidátní listině přitom není zaznamenána jejich stranická příslušnost nebo nezávislost. Prakticky to znamená, že dvě nebo více stran se mohou dohodnout na společné kandidátní listině, ale musí ji podat jménem oficiálně registrované politické strany. Za tímto účelem musí vzniknout nový subjekt, jako se tomu stalo v případě vytvoření Estonské koaliční strany, která byla vytvořena pro možnost společné kandidátky Estonské strany důchodců a rodiny a Estonské strany venkova. Zákon stanovuje minimální počet členů, který musí politická strana mít, aby mohla podat kandidátní listinu. Je to nejméně 1000 individuálních členů registrovaných nejpozději dva měsíce před podáváním kandidátních listin. Za každého kandidáta musí navíc složit kauci ve výši dvou minimálních platů, která je vrácena, jestliže strana získá alespoň polovinu prosté kvóty.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Slovensko má jednokomorový parlament - Národní radu Slovenské republiky, která má 150 členů. V současné době se pro volby do Národní rady se využívá poměrný systém s využitím Hagenbach-Bischoffovy kvóty . Celé území

⁷ Registrace je upravena zvláštním zákonem o politických stranách.

Slovenské republiky je jedním volebním obvodem.využívá se 5% uzavírací klauzule pro všechny kandidující subjekty.

Slovensko využívá volební kauci ve výši 500 000 korun, která je vratná, pokud kandidující subjekt získá více jak 2 % hlasů.

Kandidátní listina

Kandidátní listinu může podat politická strana registrovaná podle zákona o politických stranách nebo koalice politických stran. Politická strana předkládající kandidátní listinu musí připojit prohlášení, že má nejméně 10 000 registrovaných členů. Toto prohlášení musí připojit také každá strana koalice. V případě, že politická strana nemá 10 000 členů, může přiložit podpisové archy s podpisy sympatizantů, kteří počet členů doplní do 10 000. Tato ustanovení se nevztahují na politické strany, které již mají zastoupení v Národní radě.

Přehled metod přepočítávání hlasů u volebního systému proporčního zastoupení

V zásadě je možné rozlišit dvě skupiny těchto metod:

- 1) metody volebního kvocientu
- 2) systémy volebního dělitele

1) Metody volebního kvocientu

Tato skupina je charakteristická tím, že v prvním přepočtu zpravidla nerozdělí všechny mandáty. Ty je pak potřeba rozdělit na základě zbylých hlasů v tomtéž obvodu, nebo převést do druhého skrutinia. Při přepočtech se pracuje s celkovým počtem odevzdaných hlasů (H) a počtem mandátů, které se mají rozdělit (M). Tím se zjistí, kolik hlasů připadá na jeden mandát. Tento výsledek se označuje jako kvocient, neboli volební číslo (Q). Rozdělování mandátů v praxi pak vypadá tak, že strana obdrží tolik mandátů, kolikrát se volební kvocient vejde do počtu hlasů, které získala.

Hareova formule $Q = H : M$

- jedná se o nejjednodušší metodu, která však má nedostatek v tom, že nerozdělí všechny mandáty a produkuje velké zbytky hlasů.

Hagenbach-Bischoffova formule $Q = H : (M + 1)$

- jedná se vlastně o modifikaci Hareovy formule. Vychází z fikce, jako by přidělovala o jeden mandát více. Tím se sníží velikost kvocientu, což umožní přidělit větší počet mandátů a sníží se tedy počet zbytkových hlasů. Nejčastěji se této metody užívá tam, kde probíhá rozdělování mezi velké množství stran.

Formule Imperiali $Q = H : (M + 2)$

- tento systém ještě umocní efekt předchozí metody

Všechny tyto metody volebního kvocientu vyžadují následnou proceduru, která přerozdělí zbývající hlasy. Opět existuje několik způsobů tohoto přerozdělení:

- a) metoda největšího absolutního zbytku – zbylé mandáty připadnou té straně, která má v daném obvodu největší počet nevyužitých hlasů. Tento systém pak napomáhá nejvíce malým stranám, zejména v menších obvodech.
- b) metoda největšího průměru – zbylé mandáty získá strana, která v daném obvodu vykáže největší průměr hlasů připadající na jeden mandát. Tento systém je více proporční a zvýhodní tedy především velké a silné strany v daném obvodu.

2) Systémy volebního dělitele

někdy se označují také jako systémy největšího průměru, které beze zbytku odstraňují problémy s nepřidělenými mandáty. Mandáty jsou postupně přidělovány jednotlivým stranám podle průměrů hlasů aktuálně vykázaných na jeden získaný mandát. V praxi je tedy počet hlasů každé strany vydělen řadou čísel. Tím se vypočítá, jaký byl průměrný počet hlasů na mandát ve chvíli, kdy strana získala první, druhý, třetí ... mandát. Mezi všemi takto vypočtenými výsledky se mandáty postupně přidělují podle velikosti od největšího tak dlouho, dokud není přidělen předepsaný počet mandátů.

d'Hondtův systém - užívá řady čísel 1, 2, 3,

- obecně platí, že v případě malých obvodů výrazně zvýhodňuje větší strany

Saint-Laguëuv systém - užívá řadu lichých čísel (1, 3, 5,)

- tento systém více zaručí vyrovnanost mezi malými a velkými stranami . V případě malých obvodů dokonce zvýhodní menší nebo středně velké strany

Imperialiho systém - užívá k dělení řadu čísel 2, 3, 4, ...

- tento systém výrazně zvýhodní velké strany

Použité prameny a literatura:

Databáze Meziparlamentní unie - www.ipu.org/parline-e/reports

Electoral Reports - Slovakia, Estonia, - dokument OBSE - www.osce.org/odihr/elections

Lijphart, A.: Electoral Systems and Party Systems - a Study of 27 Democracies, 1945 - 1990

Novák, M.: Systémy politických stran, Praha 1997

Klokočka Vl.: Ústavní systémy evropských států, Praha 1996

Klokočka Vl.: Politická reprezentace a volby v demokratických systémech, Praha 1991

Říchová Bl.: Komparace politických systémů II, Praha 1995

Výklad zákona č. 277 z roku 1993 - Itálie

Zákon č. 80/1990 Z.z.. ve znění pozdějších úprav – Slovensko

Bundesgesetz über die Wahl des Nationalrates (BGBl. Nr. 471/1992)

Le Duc Lawrence, Niemi Richard G. Norris, Pippa: Comparing Democracies, Elections and Voting in Global Perspective